

УДК 631.11(477.83):636

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

З. Березівський, к. е. н., доцент
ORCID ID: 0000-0001-5731-1377

О. Березівська, к. е. н.
ORCID ID: 0000-0001-6892-6238

Львівський національний аграрний університет

© З. Березівський, О. Березівська, 2018

<https://doi.org/10.31734/agrarecon2018.03.076>

Березівський З., Березівська О. Економічний стан виробництва продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області

Обґрунтовано теоретичні основи та методичні підходи до дослідження економічного стану виробництва продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області та виявлено основні тенденції змін на перспективу. Частина теоретичних, методологічних і методичних проблем, які пов'язані з виробництвом продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах, все ще малодосліджена й потребує подальшого та поглибленого опрацювання. Описано методiku дослідження рівня виробництва продукції скотарства, яка базується на використанні методів, що дають змогу визначити зв'язок між чинниками та результатами. Виявлено нормативні показники та комплексно оцінено стан виробництва продукції скотарства. Встановлено, що скорочення обсягів виробництва продукції скотарства у Львівській області є результатом значної економічної кризи. Показано, що у 2016 р. відбулося незначне зменшення обсягів виробництва продукції скотарства у Львівській області. Аналіз продуктивності молочного стада засвідчив, що вона загалом має тенденцію до зниження. Графічно показано динаміку середньорічного надою молока на одну корову у різних категоріях господарств Львівської області. Має місце і такий тривожний факт, як відсутність у багатьох господарствах ремонтної групи тварин для вирощування корів-первісток, що не дає змоги комплектувати стадо з метою його оновлення. Проведено аналіз обсягів виробництва продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області та надано пропозиції щодо їхнього зростання на перспективу. Запропоновано заходи щодо впровадження сучасних прогресивних технологій виробництва продукції скотарства. Результати проведеного дослідження наведені у відповідних висновках.

Ключові слова: виробництво продукції скотарства, підвищення продуктивності тварин, сільськогосподарські підприємства, прибутковість, прогресивні сучасні технології.

Berezivskiy Z., Berezivska O. Economic status of production of cattle breeding products in agricultural enterprises of the Lviv region

The theoretical bases and methodical approaches to the study of the economic state of cattle breeding production in agricultural enterprises of the Lviv region are substantiated and the main trends of changes for the future are revealed. Some of the theoretical and methodological problems associated with the production of cattle breeding products in agricultural enterprises are still require further and thorough development. The methodology of the research the level of production of cattle breeding, which is based on the use of methods that allow determining the connection between factors and results is described. The normative indicators were determined and the state of production of cattle breeding was evaluated in a complex way. Established, that the reduction of cattle breeding production in the Lviv region is the result of a significant economic crisis. The results of research showed, that in 2016 there was a slight decrease in cattle breeding production in the Lviv region. An analysis of the productivity of the dairy herd has shown that it generally has a tendency to increase. Graphically, the dynamics of the average annual milk supply per cow in different categories of farms of the Lviv region is illustrated. There is also an alarming fact such as the absence of many farms in the repair group

of animals for the cultivation of first-born cows, which does not provide, in accordance with the requirements of the ability to complete a herd in order to update it. The analysis of cattle breeding production volumes in agricultural enterprises of the Lviv region was carried out and suggestions were made regarding their growth in the future. Measures to introduce advanced modern technologies of cattle breeding production are proposed. The results of the research are presented in the relevant conclusions.

Key words: production of cattle breeding products, the increase in productivity of livestock, agricultural enterprises, profitability, advanced modern technologies.

Постановка проблеми. Скотарство є важливою галуззю сільського господарства України, оскільки воно забезпечує виробництво як цінних продуктів харчування, так і сировини для переробної промисловості, а також органічних добрив для рослинництва. Проте, на жаль, вже тривалий час воно перебуває у глибокій кризі через постійне скорочення поголів'я тварин, зниження його продуктивності та обсягів виробництва продукції. Таке погіршення завдає значних збитків аграрним підприємствам, знижує ефективність галузі, що у свою чергу неминуче призводить до значного скорочення обсягів продукції скотарства у харчовому раціоні населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми скотарства постійно перебувають у полі зору економічної науки. Зокрема, окремі питання виробництва продукції скотарстві в умовах різних форм власності та господарювання знайшли відображення у наукових працях З. Бере-зівського та О. Березівської (2014; 2016), З. Березівського та М. Колодій (2012), З. Березівського та П. Березівського (2000; 2005), а також таких авторів, як М. Присяжнюк, М. Зубець, П. Саблук та В. Месель-Веселяк (2011), А. Угнівенко, В. Костенко та Ю. Чернявський (2006) та ін. Проте частина теоретичних, методологічних і методичних проблем, які пов'язані з виробництвом продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах, все ще малодосліджені й потребують подальшого та поглибленого опрацювання. Саме це й підтверджує необхідність здійснення наукового дослідження вказаної проблематики та засвідчує його актуальність і новизну.

Постановка завдання. Нашою метою було проведення аналізу обсягів виробництва продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області. Завдання наукового дослідження полягало в обґрунту-

ванні теоретичних основ і методичних підходів до дослідження економічного стану виробництва продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області та виявленні основних тенденцій змін на перспективу.

Методика дослідження та матеріали. Методика дослідження рівня виробництва продукції скотарства базується на використанні методів, що дають змогу визначити зв'язок між чинниками та результатами, встановити нормативні показники та комплексно оцінити стан виробництва (Ковальчук та Моїсеєв, 2012). Зміст методу порівняння базується на тому, що те чи інше явище характеризується порівнянням звітних економічних показників із плановими або показниками передових підприємств. Завдяки цьому виявляють невикористані резерви та можливості виробництва.

Для оптимального планування виробничих процесів використовують математичні методи, що допомагають із-поміж можливих результатів знайти найкращий, за якого досягається максимальний ефект за найбільш доцільного використання наявних виробничих ресурсів.

Завдяки цим методам вирішуються проблеми ефективного використання різних виробничих ресурсів, збільшення обсягу виробленої продукції скотарства, встановлення максимальних обсягів виробництва в умовах обмежених виробничих ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Скорочення обсягів виробництва продукції скотарства у Львівській області є результатом значної економічної кризи в економіці України. Хоча проведена аграрна реформа загалом дала відчутні результати, проте позитивні тенденції були різними залежно від форм господарювання. У 2016 р. у господарствах населення Львівської області вироблено 49,1 % м'яса усіх видів у живій

вазі, 43,4 % м'яса усіх видів у забійній вазі і 95,2 % молока, а у сільськогосподарських підприємствах (включаючи фермерські господарства) – відповідно 50,9; 56,6 і 4,8 %. У 2014 р. у господарствах населення відповідно вироблено 52,1 %, 54,9 % і 95,9 % та у сільськогосподарських підприємствах, включаючи фермерські господарства, – 47,9 %, 45,1 % і 4,1 % (табл.1).

Відбулося незначне зменшення обсягів виробництва продукції скотарства. Зокрема, обсяги виробництва м'яса як у живій, так і у забійній вазі в усіх категоріях господарств у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь у 2016 р. порівняно з 2014 р. скоротилися на 0,8 % (табл. 2). У сільськогосподарських підприємствах, включаючи фермерські господарства, воно скоротилося відповідно на 7,6 % і 8,3 %. Виробництво молока на 100 га сільськогосподарських угідь у всіх категоріях господарств зменшилося на 9,4 %, а у сільськогосподарських підприємствах – на 7,7 %.

Отже, спостерігаємо незначне скорочення виробництва продукції скотарства на оди-

ницю земельної площі, що може стати негативним явищем у подальшому розвитку вітчизняного аграрного виробництва.

Як відомо, обсяги виробництва продукції скотарства залежать від двох чинників, – поголів'я худоби та рівня її продуктивності. Збільшення поголів'я худоби належить до екстенсивних чинників зростання обсягів виробництва, а підвищення продуктивності тварин – до інтенсивних.

Протягом 2014–2016 рр. поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств Львівської області скоротилося на 7,1 %, причому в сільськогосподарських підприємствах, включаючи фермерські господарства, воно зменшилось на 7,2 %, а у господарствах населення – на 7,1 % (табл. 3). Поголів'я корів відповідно скоротилося на 11,3 %, 12,0 %, та 11,2 %. У структурі поголів'я в усіх категоріях питома маса корів знизилася на 2,9 пункту, у сільськогосподарських підприємствах, включаючи фермерські господарства, – на 2,1 пункту, у господарствах населення – на 3,0 пункти.

Таблиця 1

Виробництво м'яса та молока у різних категоріях господарств Львівської області*

Показник	2014 р.		2015 р.		2016 р.	
	тис. т	%	тис. т	%	тис. т	%
<i>М'ясо усіх видів (у живій вазі)</i>						
Усі категорії господарств в т. ч.:	176,3	100,0	170,4	100,0	174,6	100,0
сільськогосподарські підприємства, включаючи фермерські господарства	84,5	47,9	81,7	48,0	88,9	50,9
господарства населення	91,8	52,1	88,7	52,0	85,7	49,1
<i>М'ясо усіх видів (у забійній вазі)</i>						
Усі категорії господарств в т. ч.:	115,1	100,0	119,9	100,0	123,0	100,0
сільськогосподарські підприємства, включаючи фермерські господарства	51,9	45,1	60,6	50,5	69,6	56,6
господарства населення	63,2	54,9	59,3	49,5	57,4	43,4
<i>Молоко</i>						
Усі категорії господарств в т. ч.:	601,0	100,0	571,2	100,0	543,2	100,0
сільськогосподарські підприємства, включаючи фермерські господарства	24,9	4,1	25,6	4,5	26,2	4,8
господарства населення	576,1	95,9	545,6	95,5	517,0	95,2

*Сформовано та розраховано на основі даних (Сільське господарство Львівської області, 2017; Статистичний щорічник Львівської області, ... 2017).

Таблиця 2

Виробництво м'яса і молока в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь різними господарствами Львівської області, ц *

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., %
<i>Усі категорії господарств</i>				
М'ясо: в живій масі	170,5	164,8	169,2	99,2
в забійній масі	120,2	116,2	119,2	99,2
Молоко	581,1	552,8	526,4	90,6
<i>Сільськогосподарські підприємства, включаючи фермерські господарства</i>				
М'ясо: в живій масі	322,9	296,7	298,5	92,4
в забійній масі	240,4	220,4	220,5	91,7
Молоко	95,1	92,9	87,8	92,3

*Сформовано та розраховано на основі даних (Сільське господарство Львівської області, 2017; Статистичний щорічник Львівської області, ... 2017).

Таблиця 3

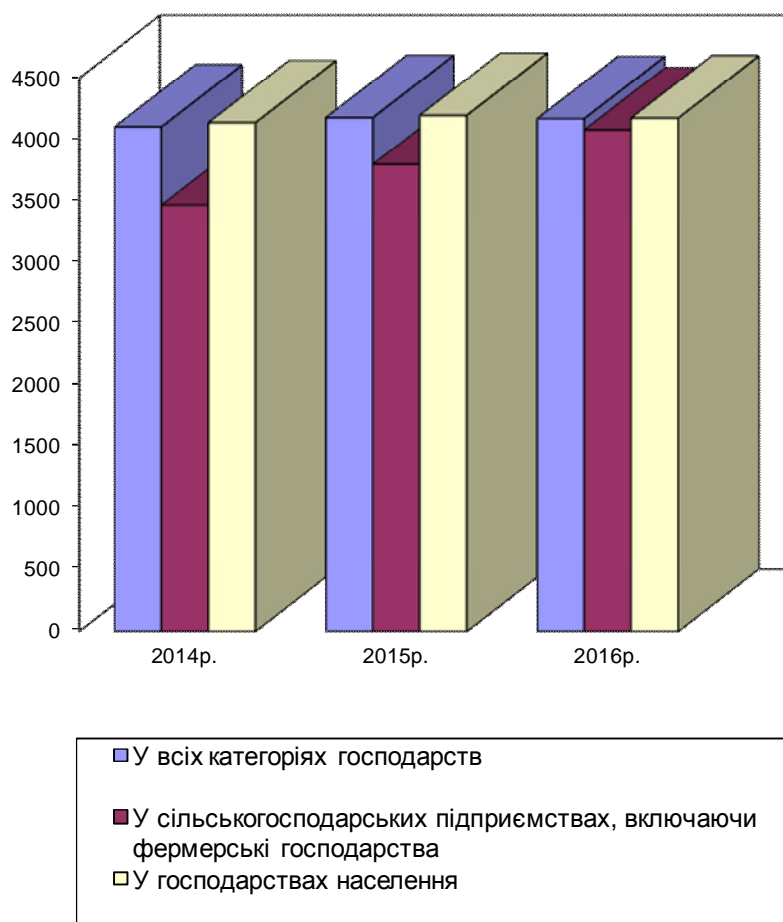
Поголів'я великої рогатої худоби в різних категоріях господарств, тис. гол. *

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., %
<i>Усі категорії господарств</i>				
Велика рогата худоба – всього	210,3	203,4	195,3	92,9
в т. ч.: корови	136,7	129,7	121,3	88,7
Питома маса корів у загальному поголів'ї, %	65,0	63,8	62,1	X
<i>Сільськогосподарські підприємства, включаючи фермерські господарства</i>				
Велика рогата худоба – всього	20,8	20,1	19,3	92,8
в т. ч.: корови	8,3	7,8	7,3	88,0
Питома маса корів у загальному поголів'ї, %	39,9	38,8	37,8	X
<i>Господарства населення</i>				
Велика рогата худоба – всього	189,5	183,3	176,0	92,9
в т. ч.: корови	128,4	121,9	114,0	88,8
Питома маса корів у загальному поголів'ї, %	67,8	66,5	64,8	X

*Сформовано та розраховано на основі даних (Сільське господарство Львівської області, 2017; Статистичний щорічник Львівської області, ... 2017).

Аналіз продуктивності молочного стада показав, що вона загалом має тенденцію, хоч і незначно, але до зростання (див. рис.). Проаналізувавши показники, ми встановили, що середньорічний надій молока на одну корову збільшився на 1,6 % у всіх категоріях господарств, на 17,6 % у сільськогосподарських підприємствах, а у гос-подарствах населення – на 0,9 %.

Одним із важливих показників продуктивності тварин у молочному скотарстві є показник виходу телят на 100 корів, який характеризує рівень відтворення стада великої рогатої худоби у підприємстві. У 2014 р. вихід телят на 100 корів склав 66 голів, у 2015 р. цей показник зріс до рівня 70 голів, а у 2016 р. він знову знизився до 65 голів.

Рис. Динаміка середньорічного надою молока на одну корову у різних категоріях господарств Львівської області, кг.*

* Джерело: (Сільське господарство Львівської області, 2017; Статистичний щорічник Львівської області, ... 2017.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Аналіз структури стада великої рогатої худоби, зокрема у господарствах населення, свідчить про те, що відгодівельне поголів'я переважно реалізується в молодому віці або ж у невисоких відгодівельних кондиціях, що є свідченням невідповідності згодовування кормів у галузі скотарства з метою одержання прибутку. Сьогодні стає вигідніше виробляти продукцію рослинництва та реалізувати її без переробки. Має місце і такий тривожний факт, як відсутність у багатьох господарствах ремонтної групи тварин для вирощування корів-первісток, що не дає змоги комплектувати стадо з метою його оновлення.

Основою підвищення рівня виробництва продукції скотарства у Львівській області є використання прогресивних сучасних технологій. Розроблені раніше технології виробництва продукції скотарства на теперішньому етапі виявляються непристосованими до нових економічних умов, значним їхнім недоліком є неекономне витрачання ресурсів за невисокої продуктивності тварин. Тому основним шляхом підвищення рівня виробництва продукції скотарства повинно стати покращання економічних умов господарювання в галузі, збереження і примноження теперішнього поголів'я великої рогатої худоби, зокрема корів, та нарощування продуктивності тварин, за рахунок нових, продуктивніших порід худоби.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Березівський, З. П. 2005. *Економічний механізм формування виробничих витрат в скотарстві*. Львів: Українські технології.
- Березівський, З. П. та Березівська, О. Й., 2014. Стан та перспективи економічного розвитку агропромислового комплексу Львівської області. *Аграрна економіка*, 7 (1–2), с. 54–59.
- Березівський, П. С. та Березівський, З. П. 2000. *Скотарський підкомплекс АПК Львівщини: стан, проблеми та шляхи розвитку*. Львів: Українські технології.
- Березівський, З. П. та Колодій, М. В., 2012. Механізм державної підтримки приватного підприємництва в аграрній сфері. *Аграрна економіка*, 5 (1–2), с. 49–53.
- Ковальчук, В. В. та Моїсєєв, Л. М. 2005. *Основи наукових досліджень*. Київ: Професіонал.
- Присяжнюк, М. В., Зубець, М. В., Саблук, П. Т. та Месель-Веселяк, В. Я. 2011. *Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку)*. Київ: ННЦ ІАЕ.
- Сільське господарство Львівської області*: стат. зб. 2017. Львів: Головне управління статистики у Львівській області.
- Статистичний щорічник Львівської області за 2016 рік*. 2017. Львів: Головне управління статистики у Львівській області. Ч. 1.
- Статистичний щорічник Львівської області за 2016 рік*. 2017. Львів: Головне управління статистики у Львівській області. Ч. 2.
- Угнівенко, А. М., Костенко, В. І. та Чернявський, Ю. І., 2006. *Спеціалізоване м'ясне скотарство*. Київ: Вища освіта.
- Berezivskiy, Z. P. and Berezivska, O. Y. 2016. Formation and Management of Agricultural Products Competitiveness. *Economics, management, law: innovation strategy: Collection of scientific articles*, pp.91–94.
- Berezivskiy, Z. P. and Berezivska, O. Y. 2016. Improving Forms of Agricultural Enterprises in Market Relations. *Problems of development modern science: theory and practice: Collection of scientific articles*, pp.43–46.

Стаття надійшла 12.09.2018.

